

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

На пошану професора, ректора Руслана
Постоловського

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного
університету

Випуск 21

Рівне – 2011

УДК 94+94 (477)
ББК 63.3(0)
А-437

Рецензенти:

Віднянський Степан – доктор історичних наук, професор, завідувач відділу
всесвітньої історії і міжнародних відносин Інституту історії України НАН України
Макар Юрій – професор, доктор історичних наук, заслужений діяч науки і
техніки України, завідувач кафедри міжнародних відносин Чернівецького
національного університету імені Юрія Федьковича.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан Михайлович, кандидат історичних наук, професор,
член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м. Рівне)

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила Олександрівна, кандидат історичних наук, професор (м. Рівне)

Науковий редактор:

Троян Сергій Станіславович, доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій Миколайович, кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне)

Члени редколегії:

Жилок Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор (м. Острог)

Киридон Алла Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Київ)

Степанков Валерій Степанович, доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-
Подільський)

Стокосос Надія Георгіївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Фісанов Володимир Петрович, доктор історичних наук, професор (м. Чернівці)

Чухліб Тарас Васильович, доктор історичних наук (м. Київ)

Швецова-Водка Галина Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Шугасва Людмила Михайлівна – доктор філософських наук, професор (м. Рівне)

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць
Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск
21. – Рівне: О.Зень, 2011. – 781с.

ISBN 978-617-601-015-9

УДК 94+94(477)
ББК 63.3(0)

Згідно постанови президії ВАК України часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та
всесвітньої історії» визнано фаховим виданням у галузі історичних наук
(постанова від 17 квітня 2010 р.)

Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія КВ № 15857-4329Р від 12 жовтня 2009 р.

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного
університету, протокол № 11 від 24 червня 2011 р.

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки
авторів можуть не співпадати з позицією редколегії. Рукописи не повертаються.

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 978-617-601-015-9

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2011

НАУКОВА РОЗРОБКА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕХНІКИ В БІБЛІОГРАФІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В ІСТОРИЧНОМУ РОЗРІЗІ

У статті проаналізовано три етапи досліджень комп'ютеризації українських бібліотек.

Ключові слова: комп'ютеризація, бібліографія, історія.

В статье проанализировано три этапа компьютеризации украинских библиотек.

Ключевые слова: компьютеризация, библиография, история.

The article analyzes the three stages of research computerization of Ukrainian libraries.

Keywords: Computerization, bibliography, history.

Початок ХХІ століття характеризується активним впровадженням комп'ютерних технологій у бібліографічну діяльність України. Розробляються і реалізуються на практиці принципи інтеграції бібліотечно-бібліографічних ресурсів, створюються нові бібліографічні продукти та пропонуються послуги, пов'язані із застосуванням в бібліотеках комп'ютерної техніки. Однак, теоретичне підґрунтя і перші практичні кроки комп'ютеризації бібліографічної діяльності в Україні були зроблені ще за часів існування Радянського Союзу і потребують вивчення.

У другій половині ХХ ст. значно зріс обсяг документного потоку, опрацювати який вчасно бібліографічні служби були не спроможні. Протиріччя між вимогами сучасних споживачів до бібліографічних послуг щодо оперативного отримання релевантної інформації та реальними можливостями бібліографічних служб стали основною причиною впровадження комп'ютерної техніки в бібліографічну діяльність.

Виокремлення проблем комп'ютеризації бібліографічної діяльності із загального кола питань застосування комп'ютерів у бібліотеках відбулося в наукових дослідженнях у другій половині 90-х рр. ХХ ст. [32]. Проте і до цього комп'ютери застосовувалися для створення і поширення бібліографічної інформації (БІ), а

теоретичні дослідження окремих аспектів цих процесів проводилися в межах вивчення впровадження комп'ютерної техніки в бібліотечну діяльність. Метою статті є аналіз наукових розвідок українських дослідників в галузі комп'ютеризації бібліографічної діяльності з другої половини 70-х рр. до початку XXI ст.

У 60—80 рр. XX ст. відбувається впровадження в народне господарство нових економічних методів господарювання, що призвело до пошуку нових технологічних рішень і напрямів наукових досліджень. Розпочалася перебудова системи науково-технічної інформації, пріоритетним напрямом діяльності якої був подальший розвиток науково-інформаційної діяльності на основі впровадження нових інформаційних технологій [19]. Зокрема, в 70-х рр. XX ст. у найбільших бібліотеках СРСР розпочалося створення комплексних автоматизованих бібліотечно-інформаційних систем (АБІС) [24, с. 169]. В Україні процес впровадження нових інформаційних технологій в науково-інформаційну діяльність ознаменувався формуванням єдиної автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи АН УРСР.

Аналіз існуючого документного масиву з теми дослідження показав, що вже в другій половині 70-х рр. українські фахівці на теоретичному рівні розробляли питання створення інтегрованих АБІС, які передбачають формування єдиної інформаційної бази для функціонування всіх підсистем бібліотеки [13]. Концепція створення таких АБІС базувалася на розподілі праці у процесі збору і обробки інформації, інтеграції інформаційних ресурсів учасників системи, розвитку автономних АБІС з урахуванням їх сумісності і обміну інформацією. Практична реалізація цієї концепції здійснювалася в межах створення і впровадження автоматизованої системи в Державній республіканській науково-технічній бібліотеці (ДРНТБ) Української РСР. Цю програму виконувала ДПНТБ СРСР спільно з Українським науково-дослідним інститутом науково-технічної інформації Держплану УРСР. Створення інтегральної АБІС ДПНТБ СРСР–ДРНТБ УРСР мало об'єднати важливі бібліотечно-інформаційні процеси в єдиний автоматизований організаційно-технологічний комплекс, призначений для їх оптимізації [13].

На початку 80-х рр. на теренах колишнього Радянського Союзу з'явилися перші персональні комп'ютери (ПК). До цього у

великих бібліотеках та центрах науково-технічної інформації використовувалися великі та середні електронно-обчислювальні машини. Середні і тим більше малі бібліотеки країни (з фондом до 100 тис. од. зберігання, персоналом 20—30 чол. і невеликою площею) не могли дозволити собі придбати комп'ютери і не могли використовувати колективний обчислювальний ресурс або підключитися до діючих інформаційно-обчислювальних мереж через відсутність розвинутої телекомунікаційної інфраструктури. Поширення ПК в бібліотеках дозволило прогнозувати розвиток автоматизації бібліотечно-бібліографічних процесів вітчизняних бібліотек.

Нижньою межею першого хронологічного етапу комп'ютеризації підготовки БІ можна вважати другу половину 70-х рр. ХХ ст., оскільки саме тоді почалося теоретичне обґрунтування цього процесу українськими дослідниками. Для позначення процесів застосування комп'ютерної техніки в бібліотеках вживався термін «автоматизація». Вже тоді українські фахівці розуміли високу інформаційну цінність сукупного інформаційного ресурсу насамперед для науково-технічних працівників, а відтак їх бібліографічне інформування було одним із пріоритетних завдань автоматизації в бібліотеках. Відзначалася необхідність уникнення дублювання бібліографічної інформації, впровадження уніфікації бібліографічного опису. Провідною установою з автоматизації бібліографічної діяльності пропонувалося визначити ДРНТБ України.

Теоретичні дослідження перспектив автоматизації бібліотечно-бібліографічних процесів в Україні активізувались у другій половині 80-х рр. Провідні українські бібліотеки почали отримувати бібліографічні бази даних (БД) на магнітних стрічках Всесоюзна книжкової палати, що дозволяло створювати сукупні інформаційні ресурси кількох бібліотек на основі запозичення бібліографічних записів із наявних БД. Основними питаннями, що обговорювались на цьому етапі автоматизації бібліотечно-бібліографічних процесів, були: створення зведеного каталогу провідних українських бібліотек на кооперативній основі, міжвідомча територіальна інтеграція бібліотечно-інформаційних ресурсів, підготовка бібліографічних покажчиків із використанням комп'ютерів, особливості функціонування автоматизовані робочі місця (АРМ) каталогізатора та бібліографа в бібліотеці [1; 2—3; 6; 27—28].

Була розроблена структура електронного каталога (ЕК) (вживався термін «машиночитаний каталог»), принципи його наповнення інформацією про нові надходження. Досліджувалися пошукові можливості ЕК, описувався досвід створення нових видів бібліографічних посібників (БП) для задоволення інформаційних потреб користувачів; почалася розробка питань введення в ЕК ретроспективної інформації [9; 12; 14; 16; 18; 20].

Теоретичним та практичним центром автоматизації бібліотечно-бібліографічних процесів у 80-ті рр. ХХ ст. стала Центральна наукова бібліотека (ЦНБ) імені В. І. Вернадського АН УРСР (зараз — Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського АН України), у якій успішно пройшов апробацію пакет прикладних програм CDS/ISIS, що рекомендувався іншим бібліотекам для використання. Працівники бібліотеки зробили значний внесок у теоретичну розробку питань комп'ютеризації бібліографічної діяльності на цьому етапі.

На нашу думку, верхньою хронологічною межею розглянутого етапу доцільніше визначити 1991 рік, тому що з розпадом Радянського Союзу підходи до комп'ютеризації бібліографічної діяльності бібліотек України значно змінилися.

Підсумовуючи теоретичні праці другої половини 1970-х — 1991 рр., варто відзначити, що, значно випереджаючи впровадження комп'ютерних засобів у практику роботи бібліотек, ще з другої половини 70-х рр. ХХ ст. науковці почали розробляти основні концепції створення АІБС; були окреслені основні вимоги до них; визначені принципи кооперації українських бібліотек різних рівнів і відомств загалом та для формування зведених ЕК зокрема; сформульовані теоретичні підходи та методичні рішення щодо розвитку комп'ютеризації бібліографічної діяльності. До початку 90-х рр., коли ПК почали активно поширюватися в бібліотеках України, було повністю сформовано теоретичне підґрунтя цього процесу.

Впродовж 1992—1995 рр. продовжуються дослідження лінгвістичних аспектів формування ЕК, зокрема, питань авторитетного контролю, уніфікації бібліографічних записів. Ставиться питання створення національного формату обміну даними, акцентується увага на проблемах індексування документів в ЕК, визначаються основні вимоги до пакету прикладних програм. Вивчаються питання довідково-бібліографічного

обслуговування (ДБО) з використанням комп'ютерної техніки. Ці проблеми розглядали у своїх працях Л. Й. Костенко, Л. З. Рудзький, Т. І. Вилегжаніна, К. К. Кравченко, О. М. Яценко, І. П. Антоненко та ін. Продовжуються наукові дослідження питань створення локальних та інтегрованих інформаційних ресурсів.

Наприкінці ХХ ст. у поле зору дослідників знову повернулися питання вимог до технічного, програмного, лінгвістичного забезпечення комп'ютеризації бібліографічної діяльності, що було пов'язане з активним впровадженням у практику роботи бібліотек комп'ютерної техніки. Ставляться питання розробки національного формату обміну бібліографічними даними, національного файла предметних рубрик, комп'ютеризації процесу створення державних БП, корпоративної каталогізації. Розробляється теоретична модель комп'ютерного бібліотечного центру на основі кооперативної каталогізації. Проводяться дослідження існуючих бібліографічних БД і робляться висновки про шляхи оптимізації їх створення, подолання проблем тематичного пошуку. Відзначається, що найбільш підготовленими до автоматизації комп'ютерної діяльності є бібліотеки вищих навчальних закладів (ВНЗ) України. Досліджуються можливості застосування Інтернет-мережі в бібліографічному обслуговуванні та корпоративній каталогізації.

Новим етапом теоретичного осмислення процесу комп'ютеризації бібліографічної діяльності вважаємо початок нового тисячоліття (з 2000 р.). Україна нарощувала економічний потенціал, збільшилися асигнування на комп'ютеризацію, бібліотеки активно залучали для комп'ютеризації кошти спонсорів та міжнародних організацій.

Почалося перше підбиття підсумків автоматизації українських бібліотек, у тому числі комп'ютеризації бібліографічної діяльності. Питанням історії запровадження комп'ютерної техніки в бібліотечно-бібліографічну діяльність присвятили свої праці В. Ільганаєва, О. Пашков та ін. [15; 21].

Г. М. Швецова-Водка, підкреслюючи важливість розробки теоретичних положень комп'ютеризації бібліографічної діяльності, досліджувала питання класифікації комп'ютерних бібліографічних ресурсів (КБР). Вона відзначила, що комп'ютерна бібліографія відрізняється від традиційної (ручної) тим, що бібліографічні повідомлення записуються у пам'яті комп'ютера

або за його допомогою — на машиночитаних носіях інформації. На основі аналізу КБР дослідницею виявлено переважання бібліотечно-каталожних електронних БП, адже автоматизація бібліографічної діяльності в будь-якій бібліотеці починається зі створення ЕК. Державні КБР здатні забезпечити принцип єдності (одноманітності) бібліографічних даних у різних базах і банках даних завдяки одноразовій бібліографічній обробці всіх опублікованих документів і наступному багаторазовому використанню наявних бібліографічних записів. Автор вказує, що ці завдання можуть виконувати і бібліотечно-каталожні БП, у разі організації системи корпоративної каталогізації, де діяльність кожної установи доповнює іншу [33]. На нашу думку, саме відсутність в Україні державних КБР і стала причиною поширення регіональних проєктів корпоративної каталогізації.

Питання класифікації інформаційних ресурсів, доступних за допомогою мережі Інтернет, розробляє В. Болдовський. Він називає їх онлайн-документами — підвидом електронних документів. Застосовуючи класифікацію документів Н. Кушнарєнко, дослідник розробив та науково обґрунтував класифікацію онлайн-документів. Водночас він дав таке визначення поняття «електронний документ»: документ, створений та призначений для сприйняття засобами комп'ютера [7]. З цим визначенням важко погодитися, оскільки електронні документи створюються для користувачів, а не для комп'ютерів. Останні є тільки технічними пристроями, які допомагають створювати та використовувати електронні документи, як, наприклад, раніше допомагала друкарська машинка (безперечно, можливості комп'ютера набагато більші).

Проблеми автоматизованої підготовки реферативних видань та принципи побудови системи реферування наукової літератури на основі розподіленого реферування з наступною централізованою технологічною обробкою інформації під час формування загальнодержавного реферативного банку даних досліджувала М. Сорока [26].

Поступово, з освоєнням бібліотеками Інтернет-мережі, виробляються вимоги до представлення БІ на сайтах бібліотек, постає питання каталогізації мережевих ресурсів. Т. Прокошева запропонувала чітко позначати наявність ЕК на сайті. Обов'язковим елементом має бути інформація про його

наповнення, періодичність оновлення інформації, про програму, в якій працює каталог, про його укладачів. Автор вважала пріоритетною каталогізацію «з полиці»; вказувала, що особливо цінною для користувачів є інформація про статті з періодичних видань. Пропонувалося переліки передплачуваних періодичних видань доповнити гіперпосиланнями на повні тексти видань в Інтернеті. Автор наводила приклад абстрактної бібліографічної БД, яка могла б бути взірцем: містити бібліографічні описи як опублікованих, так і неопублікованих документів (книг, статей, доповідей, тез, свідощтв, патентів, звітів, дисертацій), ключові слова, шифри, обов'язково реферати чи анотації [23].

Розширення інформаційної бази українських бібліотек завдяки електронним ресурсам породило проблему їх каталогізації. Значний внесок у теоретичну, зокрема термінологічну, розробку цього питання зробили І. Антоненко та О. Баркова. Вони підготували поки що єдиний в Україні глосарій (термінологічний словник) базових визначень та супутніх термінів, що стосуються електронних ресурсів [4; 5].

Ґрунтовне дослідження інформаційного наповнення українських бібліотечних сайтів провів Д. Соловяненко. Він показав динаміку змін бібліотечного сегмента Інтернету, подав статистичні відомості про надання доступу віддаленим користувачам до електронних бібліографічних ресурсів бібліотек та рівень застосування технологій електронного ДБО [25].

З нагромадженням достатнього ретроспективного масиву бібліографічних записів в ЕК та БД постає питання забезпечення ефективного пошуку інформації в них. У зв'язку з цим на початку ХХІ ст. українські дослідники активізують розробку проблем лінгвістичного забезпечення автоматизованих ІПС.

На початку ХХІ ст. українські дослідники розробляють технологічні аспекти створення проблемно-орієнтованих БД, їх лінгвістичного забезпечення. І. М. Фоменко зазначає, що є сенс в проблемно-орієнтованому електронному ресурсі зібрати інформацію, яка висвітлює різні аспекти певної проблеми [30]. Перевагами проблемно-орієнтованих БД вважають значну глибину та ієрархічний характер подачі інформації, що дозволяє користувачам різноаспектно вивчити проблему, встановити зв'язки між її складовими, спонукає до розробки нових напрямів наукових досліджень. Найефективнішою інформаційно-

пошуковою мовою для проблемно-орієнтованих БД вважається словник предметних рубрик [22].

Бібліотеки України починають об'єднувати свої зусилля для створення спільних інформаційних ресурсів. Дослідники визначили, що існують два напрями реалізації корпоративних проєктів: 1) система корпоративної каталогізації; 2) корпоративні бібліотечні системи і мережі. Зазначено, що корпоративна каталогізація — це добровільне об'єднання бібліотек з метою спільного одноразового наукового оброблення документів та подальшого їхнього відображення в ЕК. Створення еталонного бібліографічного запису повинно здійснюватися в методичному центрі національного рівня, що допоможе розв'язати одвічну проблему одноразової обробки документів для відображення їх у каталогах.

Було сформульовано принципи корпоративних об'єднань: створення мережі, яка об'єднує бібліотеки одного типу (а не галузі); гармонізація правил взаємодії бібліотек при створенні загальних розподілених ресурсів та їх використанні; застосування стандартів (правил) при створенні інформаційних ресурсів і організації доступу до них. Всі учасники корпоративної каталогізації повинні дотримуватися таких вимог: наявність єдиного комунікативного формату — УКРМАРК, чітко визначена кількість обов'язкових полів за форматом; наявність уніфікованого лінгвістичного забезпечення; дотримання єдиного протоколу взаємодії Z39.50 при обміні та доступі до БД; авторитетний бібліографічний запис, за який відповідає національний методичний центр корпоративної каталогізації [8].

Науковці відзначають тенденцію до регіонального об'єднання бібліотек, а причинами, які спонукали до організації регіональних центрів, називають: відсутність всеукраїнського центру корпоративної каталогізації; наявність фахівців, які бажають працювати на перспективу; посилені додаткові фінансові вливання, головним чином, для підтримки парку машин та програмного забезпечення; беззаперечні вигоди щодо каталогізації та бібліографування документів у бібліотеці; створення позитивного іміджу бібліотечного регіону; можливість корпоративних дій паралельно зі звичайним режимом роботи; встановлення більш тісних зв'язків між бібліотеками різних відомств; покращення якості бібліотечного обслуговування.

Зазначається, що ініціатором створення корпоративного каталогу як пошукової системи у спільному інформаційному просторі, як правило, є обласна універсальна бібліотека, довкола якої об'єднуються інші книгозбірні регіону. Реалізації проекту сприяє підтримка владних структур у вигляді постанови чи розпорядження на зразок «Про створення та забезпечення функціонування комп'ютерної мережі бібліотек ... області».

Першим здобутком регіональних корпоративних бібліотечно-інформаційних систем дослідники вважають «Центрально-український кооперативний каталог» (ЦУКК), який називають «корпоративним зведеним каталогом періодичних видань», що, на нашу думку, є неправомірним, оскільки далі говориться, що «цей інформаційний продукт містить аналітичні записи статей з українських журналів», що не є характерним для каталогу як виду бібліографічних ресурсів.

Дослідниками пропонується така схема корпоративної каталогізації: Книжкова палата України на основі обов'язкового примірника створює ЕК українського друку, споживачами якого будуть усі бібліотеки держави. Вона, з максимально доступною повнотою, більш-менш своєчасно одержує документи, обробляє їх, створює еталонні бібліографічні записи, а інші бібліотеки їх запозичують, залишаючи Книжковій палаті сигли, відомості про місцезнаходження цих документів в інших бібліотеках. ОУНБ мають запозичувати бібліографічні записи із загальноукраїнського ЕК і одночасно організовувати корпоративні каталоги місцевого друку та створювати спільний інформаційний краєзнавчий простір за допомогою зведеної краєзнавчої БД. Ці ресурси будуть відкритими для інших учасників корпоративної каталогізації, наприклад, для книгозбірень державного значення. Вони зможуть запозичувати регіональні бібліографічні записи для ведення власних країнознавчих БД [17].

Посилюється увага дослідників до краєзнавчих електронних бібліографічних ресурсів. Т. Прокошева зазначила, що БД краєзнавчого спрямування першими почали створювати Вінницька, Дніпропетровська, Донецька, Кіровоградська, Миколаївська, Сумська, Рівненська, Хмельницька ОУНБ [23]. Н. Й. Дзюба проаналізувала сайти дитячих бібліотек України на предмет виявлення краєзнавчих електронних ресурсів, зокрема, бібліографічних. Вона відзначає, що ці краєзнавчі ресурси

відрізняє комплексний підхід, багатовекторність інформації, яка задовольняє різні професійні, вікові і освітні потреби як дітей, так і організаторів дитячого читання. Однак на сайтах дитячих бібліотек України недостатньо, на думку автора, відображений краєзнавчий довідково-бібліографічний апарат, що мав би бути основою популяризації краєзнавчого фонду [10].

У полі зору українських дослідників знаходяться і питання організації електронного ДБО. Вагомий внесок у його розробку зробила Т. В. Добко, яка основною функцією бібліографа в умовах інформатизації вважає навігаторську. Розвиток навігаторської функції в діяльності служб ДБО, на думку дослідниці, виявляється у вивченні і аналізі електронних інформаційних ресурсів, забезпеченні доступу до БД, інформуванні і рекламуванні можливостей їх використання, професійному консультуванні, сприянні підвищенню інформаційної культури користувачів, розширенні процесів їх самообслуговування при пошуку інформації. Т. В. Добко відзначила зростаючу роль електронних ресурсів Інтернету і БД на компакт-дисках для ДБО [11].

Окремі аспекти електронного ДБО розглядаються у дослідженні І. Г. Торліна. На основі аналізу веб-сайтів публічних бібліотек України він зробив висновок, що інформацію, яка на них представлена, можна поділити на довідкову та повнотекстову. Бі, що віднесена ним до складу довідкової, представлена на сайтах у вигляді списків нових надходжень, рекомендаційних списків літератури і веб-ресурсів, електронних каталогів, віртуального ДБО. За спостереженнями автора, ЕК у відкритому режимі доступні не у всіх державних і обласних універсальних бібліотеках, також часто відсутня супровідна інформація про правила пошуку в ЕК. Дослідник пропонує зібрати всеукраїнський семінар з питань організації віртуального ДБО і виробити практичні рекомендації для працівників довідкових служб [29].

Г. М. Швецова-Водка на основі аналізу віртуальної довідкової служби Рівненської ОУНБ розробила вимоги до організації такої служби та технологію виконання фактографічних, бібліографічних (тематичних, адресних, уточнювальних) і повнотекстових запитів віддалених користувачів [31; 34].

Отже, теоретичні дослідження проблем комп'ютеризації бібліографічної діяльності умовно можна поділити на три етапи. Під час першого (друга половина 70-х—1991 рр.) досліджувалися

особливості автоматизації бібліотечно-бібліографічних процесів загалом і перспективи її впровадження. Однак застійні явища в економічному житті СРСР та України зокрема призвели до стагнаційних процесів у бібліотечній діяльності першої половини 80-х рр, які частково почали зникати з початком «перебудовних» процесів другої половини 80-х рр. Теоретичні дослідження другої половини 70-х—1991 рр. значно випереджали практичне впровадження комп'ютерної техніки в бібліотечно-бібліографічні процеси. На початок 90-х рр. було повністю сформовано теоретичне підґрунтя комп'ютеризації бібліографічної діяльності в Україні.

Однак з розпадом Радянського Союзу, руйнуванням системи централізованої каталогізації, початком кризових явищ в економічному та суспільно-політичному житті України більшість проектів, започаткованих наприкінці 80-х рр., були заморожені. Розробка проблем комп'ютерної бібліографії та впровадження прогресивних ідей у практичну діяльність бібліотек України були затримані майже на 10 років.

Під час другого етапу розвитку комп'ютеризації бібліографічної діяльності бібліотек України (1992—1999 рр.) інтенсивність наукових досліджень була неоднорідною. Спад, що почався на початку 90-х рр., тривав до другої половини 90-х рр. Тоді розпочалося активне впровадження комп'ютерних технологій у бібліотечно-бібліографічні процеси. Це дозволило дослідникам виокремити новий вид бібліографії — комп'ютерну бібліографію. Бібліотеки завдяки підключенню до Інтернету отримали доступ до світових інформаційних ресурсів. Досліджуються можливості застосування Інтернет-мережі в бібліографічному обслуговуванні та корпоративній каталогізації.

Третій етап досліджень комп'ютеризації українських бібліотек починається у 2000-ні роки. Він характеризується значним поживленням наукових розвідок у галузі бібліографічної діяльності. Початок нового тисячоліття був для українського економічного та суспільно-політичного життя успішним. Зростає увага держави до комп'ютеризації бібліотечно-бібліографічних процесів, бібліотеки почали активно використовувати допомогу міжнародних благодійних організацій для фінансування окремих проектів. На основі аналізу бібліографічних ресурсів електронного середовища науковці розробляють їх класифікації. Досліджуються

напрями розвитку, принципи функціонування та вимоги до корпоративних каталогізаційних проєктів. Вперше відзначається нова роль бібліотеки як навігатора в інформаційному середовищі та досліджується ДБО в електронному середовищі.

Попри позитивні зміни, розробка теоретичних положень комп'ютеризації бібліографічної діяльності відстає від розвитку техніки й технології в бібліотеках. Публікації часто мають прогностичний чи постановочний характер, дуже мало з них відображають практичну дійсність (особливо це стосується публікацій кінця 1970-х—1999 рр.), що свідчить про актуальність подальших досліджень комп'ютеризації бібліографічної діяльності.

Джерела та література

1. Александров В. А. Перспективы развития междуведомственного взаимодействия библиотек Украинской ССР в условиях создания автоматизированных информационно-библиотечных систем (АИБС) / В. А. Александров // Актуальные проблемы подготовки кадров в области искусства и культуры. Секция 4. Библиотечковедение и библиография. — Николаев, 1988. — С. 6—7.
2. Антоненко И. П. Организация наполнения сводного электронного каталога республиканских библиотек / И. П. Антоненко // Библиотечно-информационные системы : сб. науч. тр. / ЦНБ им. В. И. Вернадского. — К. : Наук. думка, 1990. — С. 67—71.
3. Антоненко И. П. Совершенствование технологии ведения электронного каталога на основе АРМ / И. П. Антоненко // Прогрессивные библиотечные технологии : организация и управление: сб. науч. тр. / АН УССР, ЦНБ им. В. И. Вернадского. — К. : Наук. думка, 1989. — С. 64—69.
4. Антоненко І. Електронні ресурси як об'єкт каталогізації: історія питання, термінологія, форматне забезпечення / І. Антоненко, О. Баркова // Бібл. вісн. — 2004. — № 2. — С. 11—22.
5. Антоненко І. П. Термінологічне забезпечення каталогізації електронних ресурсів : електронні дані та програми / І. П. Антоненко, О. В. Баркова // Культура народів Причорномор'я. — 2007. — № 100, т. 2. — С. 59—69.
6. Белицкий Б. Б. Структура информационной сети автоматизированной системы республиканских научных библиотек Украинской ССР / Б. Б. Белицкий // Библиотечно-информационные системы : сб. науч. тр. / ЦНБ им. В. И. Вернадского. — К. : Наук. думка, 1990. — С. 63—66.
7. Болдовський В. Дефініція та класифікація онлайн-документа / В. Болдовський // Вісн. Кн. палати. — 2003. — № 6. — С. 30—32.
8. Вилегжаніна Т. До питання створення центру корпоративної каталогізації: підходи і перспективи / Т. Вилегжаніна, Є. Одинець // Бібл. планета. — 2005. — № 1. — С. 15—18.

9. Гипертекстовые указатели авторов в документальной информационно-поисковой системе / И. П. Антоненко, А. Г. Бровкин, О. В. Исаева, Л. Л. Козлова // Перспективы развития библиотечного дела в Украинской ССР : тез. докл. и сообщ. респ. науч. конф., 16—18 окт. 1990 г. / ЦНБ им. В. И. Вернадского АН УССР. — К., 1990. — С. 60—61.
10. Дзюба Н. И. Электронное краеведение [Электронный ресурс] / Н. И. Дзюба. — Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2007/cd/49.pdf> (10.10.2009).
11. Добко Т. Довідково-бібліографічне обслуговування в електронну еру: розвиток навігаторської функції / Т. Добко // Бібл. вісн. — 2003. — № 1. — С. 2—7.
12. Ерошенко Т. А. О ретроспективном наполнении электронного каталога / Т. А. Ерошенко, М. Ф. Гуляев, Л. П. Зинченко // Перспективы развития библиотечного дела в Украинской ССР : тез. докл. и сообщ. респ. науч. конф., 16—18 окт. 1990 г. / ЦНБ им. В. И. Вернадского АН УССР. — К., 1990. — Ч. 2. — С. 16—17.
13. Интегральная автоматизированная библиотечная система / И. А. Щукина, В. И. Тарасов, А. М. Резник, Л. З. Долгушин // Автоматизированные системы библиотек / науч. ред. Л. И. Пилянкевич. — К., 1977. — С. 3—5.
14. Исаева О. В. Разработка структуры гипербиблиографической информации / О. В. Исаева // Перспективы развития библиотечного дела в Украинской ССР : тез. докл. и сообщ. респ. науч. конф., 16—18 окт. 1990 г. / ЦНБ им. В. И. Вернадского АН УССР. — К., 1990. — С. 61—62.
15. Ільганаєва В. О. Хроніка реформування бібліотечної діяльності: 80—90-ті роки ХХ — початок ХХІ століття / В. О. Ільганаєва // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2005. — № 4. — С. 16—21.
16. Козлова Л. Л. О подходе к разработке «дружественного» интерфейса в электронном каталоге / Л. Л. Козлова // Перспективы развития библиотечного дела в Украинской ССР : тез. докл. и сообщ. респ. науч. конф., 16—18 окт. 1990 г. / ЦНБ им. В. И. Вернадского АН УССР. — К., 1990. — С. 21—22.
17. Кондратенко О. О. Проблеми впровадження корпоративної бібліотечної каталогізації в Україні / О. О. Кондратенко // Вісн. Харк. держ. акад. культури. — Х., 2003. — Вип. 11. — С. 228—235.
18. Костенко Л. И. Гипербиблиография: постановка проблемы, пути решения / Л. И. Костенко // Перспективы развития библиотечного дела в Украинской ССР : тез. докл. и сообщ. респ. науч. конф., 16—18 окт. 1990 г. / ЦНБ им. В. И. Вернадского АН УССР. — К., 1990. — С. 58—59.
19. Кулаковська Т. Л. Бібліотечно-інформаційна система як об'єкт комплексного бібліотекознавчого дослідження / Т. Л. Кулаковська // Наук.-техн. інформ. — 2007. — № 1. — С. 11—15.

20. Павлуша Т. П. Підходи к «інтелектуалізації» бібліографічного пошука в електронному каталогі / Т. П. Павлуша // Бібліотека – інформатизація – наука : тез. докл. і сообщ. респ. науч. конф., 8—10 окт. 1991 г., Київ / АН України, ЦНБ ім. В. І. Вернадського. — К., 1991. — Ч. 2. — С. 11—13.
21. Пашков О. Комп'ютеризація публічних (районних, міських і сільських) бібліотек в Україні (1992—2005 рр.) / О. Пашков // Бібл. форум України. — 2005. — № 3 (9). — С. 15—16.
22. Платонова Т. Є. Теоретичні засади розробки лінгвістичного забезпечення проблемно-орієнтованих баз даних / Т. Є. Платонова // Вісн. Харк. держ. акад. культури. — Х., 2005. — Вип. 15. — С. 176—184.
23. Прокошева Т. Політика Міністерства культури і мистецтв України у питанні створення електронних ресурсів бібліотек / Т. Прокошева // Бібл. планета. Інформ. бюлетень. — 2003. — № 4. — С. 5—10.
24. Сенченко Н. І. Бібліотеки і комп'ютери / Н. І. Сенченко. — К. : Наук. думка, 1990. — 213 с.
25. Соловяненко Д. В. Інтернет-технології бібліотечного сервісу в Україні: становлення і розвиток (1990-ті рр. — початок ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.08 / Д. В. Соловяненко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — К., 2008. — 20 с.
26. Сорока М. Автоматизована технологія підготовки та випуску Українського реферативного журналу «Джерело» / М. Сорока // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. — К., 2000. — Вип. 5. — С. 288—295.
27. Танатар Н. В. Прогрессивные информационно-библиографические технологии: проблемы и решения / Н. В. Танатар // Прогрессивные библиотечные технологии : организация и управление : сб. науч. тр. / АН УССР, ЦНБ ім. В. І. Вернадського. — К. : Наук. думка, 1989. — С. 80—83.
28. Танатар Н. В. Пути реализации автоматизированных технологий подготовки библиотечных указателей в Центральной научной библиотеке ім. В. І. Вернадського АН УССР / Н. В. Танатар // Автоматизация и механизация библиотечно-библиографических процессов : сб. науч. тр. / АН УССР, ЦНБ ім. В. І. Вернадського. — К. : Наук. думка, 1989. — С. 54—57.
29. Торлин И. Г. Ресурсы веб-сайтов публичных библиотек Украины: компромисс предлагаемого и ожидаемого / И. Г. Торлин // Науч. и техн. б-ки. — 2008. — № 3. — С. 36—41.
30. Фоменко І. М. Проблемно-орієнтовані інформаційно-документні системи (технологія розробки) / І. М. Фоменко // Вісн. Харк. держ. акад. культури. — Х., 2004. — Вип. 15. — С. 120—129.
31. Швецова-Водка Г. М. Віртуальна довідка: новий вид інформаційних послуг бібліотеки / Г. М. Швецова-Водка // Бібліотеки Рівненщини: інновації, досвід роботи : зб. ст. — Рівне, 2004. — С. 48—59.

32. Швецова-Водка Г. М. Комп'ютерна бібліографія: термінологічні роздуми / Г. М. Швецова-Водка // Вісн. Кн. палати. — 1996. — № 5. — С. 8—10.
33. Швецова-Водка Г. М. Комп'ютерні бібліографічні ресурси: питання класифікації / Г. М. Швецова-Водка // Бібл. вісн. — 2001. — № 5. — С. 13—19.
34. Швецова-Водка Г. Н. Технология виртуального справочно-библиографического обслуживания // Культура народов Причерноморья. — 2007. — № 100. — Т. 2. — С. 27—36.

УДК 930.22:017.1:001.4

Ю.А.Остапчук

ІСТОРИОГРАФІЯ ВИЗНАЧЕННЯ ТРАДИЦІЙНИХ БІБЛІОТЕЧНИХ КАТАЛОГІВ

Аналізуються визначення термінів: «бібліотечний каталог», «система каталогів», «абетковий каталог», «систематичний каталог», «предметний каталог» та ін.

Ключові слова: історіографія, каталог, бібліотека.

Анализируются определения понятий: «библиотечный каталог», «система каталогов», «азбучный каталог», «систематический каталог», «предметный каталог», и др.

Ключевые слова: историография, каталог, библиотека.

Analysis of definitions: «card catalog, «system catalog, «alphabetical catalog, «systematic catalog, «subject catalog and others.

Keywords: historiography, catalog, library.

Основною складовою довідково-бібліографічного апарата (ДБА) бібліотеки є каталоги, головне призначення яких — інформування користувачів про фонд бібліотеки, розкриття його складу та змісту, виконання завдань бібліотечно-бібліографічного обслуговування. Слово «каталог» — давньогрецького походження й означає «перелік, список» [21, с. 512]. З початку свого існування бібліотечний каталог служив для обліку книжкових багатств. У XVII ст. він стає засобом розкриття бібліотечних фондів і обслуговування читачів. До XIX ст. складання каталогів розглядалося як приватна справа: завідувач бібліотеки одноосібно виконував цю роботу і вважав каталог своєю власністю. У зв'язку з ростом бібліотек і їхніх книжкових фондів над створенням

ЗМІСТ

Савчук П.О. ПОСТОЛОВСЬКИЙ РУСЛАН МИХАЙЛОВИЧ – ЛЮДИНА, ОРГАНІЗАТОР, НАУКОВЕЦЬ.....	3
---	---

ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Жук О. М. СОЦІАЛЬНІ ТА ЕТНІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОСЕЛЕНЬ КРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ В СКЛАДІ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ В 1569-1648 РР.	13
--	----

Карімова К. В. ВПЛИВ ЕТНІЧНИХ ГРУП НА КУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК ПІВНІЧНОГО ПРИАЗОВ'Я В КІНЦІ ХVІІІ – СЕРЕДИНІ ХІХ СТ.	28
--	----

Іванова В.О. ГЕНЕРАЛ М.І. ДРАГОМИРОВ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-ТУРЕЦЬКОЇ ВІЙНИ 1877 – 1878 РР.....	34
--	----

Проскурняк В.П. ОСИП МАКОВЕЙ ТА ІДЕЯ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ КІН. ХІХ – ПОЧ. ХХ СТ.	51
---	----

Пальчевський Р.С. СОКІЛЬСЬКИЙ РУХ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ У ПЕРІОД МІЖ ДВОМА СВІТОВИМИ ВІЙНАМИ	63
---	----

Журавльова С.П. УКРАЇНСЬКА ДИПЛОМАТІЯ НА ПОЧАТКУ 20-Х РР. ХХ СТ.....	71
---	----

Дерман І. П. РЕЛІГІЙНЕ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ ПІВНІЧНОГО ПРИАЗОВ'Я В 20-ТІ – НА ПОЧАТКУ 40-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ	82
---	----

Давидюк Р.П. ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ АНАНІЯ ВОЛИНЦЯ В УМОВАХ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ.....	91
---	----

Гуменюк О. В. ОРГАНІЗАЦІЯ РАДЯНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ (1939-1941 РР.).....	102
Півоварчук В.М. ДЕЯКІ АСПЕКТИ УКРАЇНО-ПОЛЬСЬКИХ ВЗАЄМИН 1939-1941 РР.....	108
Капіган Л.І. МОВНА ПОЛІТИКА В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ ШКОЛИ В ЗАКАРПАТТІ ПОВОЄННОГО ПЕРІОДУ	115
Киридон П.В. ДІЯЛЬНІСТЬ НОМЕНКЛАТУРИ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ УКРАЇНИ В 1945-1953 РОКАХ	128
Дубей В.І. ЗАСАДИ АВТОТРАНСПОРТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ МІЖНАРОДНИХ АВТОМОБІЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ...	141
Киридон А.М. УКРАЇНСЬКЕ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ У ФОРМАТІ КРОС – ІСТОРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	149
Петрук Л.П. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ І ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ	167
Чорна Л.О. РІДНА ПРИРОДА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ УКРАЇНЦІВ.....	176
Безкоровайна О.В. ФІЛОСОФСЬКІ ТА КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ФЕНОМЕНА ОСОБИСТІСНОГО САМОСТВЕРДЖЕННЯ.....	185
Карпухіна Т.О. ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ У НОВІТНІЙ ПЕРІОД	207

Веремейчик Л. Ф.
ДУХОВНЕ СЛУЖІННЯ ТА КАПЕЛАНСТВО В ЗБРОЙНИХ
СИЛАХ УКРАЇНИ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ 232

Сойчук Р.
СУТНІСТЬ ФЕНОМЕНА УКРАЇНСЬКОГО МЕНТАЛІТЕТУ 243

ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС

Прищепя Б.А.
ІСТОРІЯ АРХЕОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПЕРЕСОПНИЦІ..... 255

Семешук В. М.
СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНІ ТА ПРИРОДНИЧІ
ПЕРЕДУМОВИ ПОЧАТКУ МЕЛІОРАТИВНИХ
РОБІТ НА ВОЛИНІ В КІНЦІ ХІХ СТОЛІТТЯ..... 266

Прищепя О.П.
УЧАСТЬ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ФОРМУВАННІ
МІСЬКОГО ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ
У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.
(НА ПРИКЛАДІ РІВНЕНСЬКОГО РЕАЛЬНОГО УЧИЛИЩА) 273

Галуха В.Л.
УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ
Й ЗЕМЛЕВОЛОДІННЯ У ХОДІ АГРАРНОЇ РЕФОРМИ
НА ВОЛИНІ У МІЖВОСННИЙ ПЕРІОД..... 283

Жив'юк А.
ФОРМУВАННЯ І ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ
КОМПАРТІЙНОЇ НОМЕНКЛАТУРИ ВПРОДОВЖ 1940-х РОКІВ
(НА МАТЕРІАЛАХ РІВНЕНСЬКОГО ОБКОМУ КП(Б)У) 293

Михальчук Р. Ю.
ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКИ ГОЛОКОСТУ В ПІВДЕННІЙ
РІВНЕНЩИНІ (на прикладі Здолбунівського району)..... 304

Ларькіна Л.М.
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
СТВОРЕННЯ КОМІСІЙ СПРИЯННЯ ЗА ДОТРИМАННЯМ
ЗАКОНОДАВСТВА ПРО РЕЛІГІЙНІ КУЛЬТИ
НА ВОЛИНІ (1961–1966 рр.) 316

Доброчинська В. А., Шеретюк В.М.
СТОРИНКИ ІСТОРІЇ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ (1967–1998 рр.)..... 322

Білявцева О.В.
ЗБЕРЕЖЕННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ
ТА САКРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНЦІВ
ПРАВОСЛАВНИМИ МОНАСТИРЯМИ РІВНЕНЩИНИ
(НА ПРИКЛАДІ СВЯТО-МИКОЛАЇВСЬКОГО
ГОРОДОЦЬКОГО ТА СВЯТО-ТРОЇЦЬКОГО
КОРЕЦЬКОГО ЖІНОЧИХ МОНАСТИРІВ) 339

Жилюк С. І.
СТАНОВИЩЕ ІУДЕЙСЬКИХ ГРОМАД
НА ЖИТОМИРЩИНІ В РОКИ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ..... 346

Чура В.І.
НАСЛІДКИ КОМПАРТІЙНОГО РЕФОРМУВАННЯ
НАРОДНОГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ
РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ У 1988 РОЦІ..... 357

Демянюк І.В.
ПРЕДТЕЧА НЕЗАЛЕЖНОСТІ
ДО ПИТАННЯ ПРО ВИНИКНЕННЯ НАРОДНОГО
РУХУ УКРАЇНИ НА РІВНЕНЩИНІ..... 368

**ПРОБЛЕМИ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ І
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: НАУКОВИЙ ДИСКУРС**
Полнохович Ю. Ю.
«ЮВІЛЕЙНІ ЦЕРЕМОНІЇ» ЗА ДАНИМИ НАПИСІВ
МАЙЯ КЛАСИЧНОГО ПЕРІОДУ..... 385

Петрович І.
ІШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ ФЕОДАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ В ЧЕХІЇ..... 395

Якимчук О.О.
НАСТУП ДЕРЖАВИ НА МАЙНОВІ ІНТЕРЕСИ
КНЯЗІВ ЛЮБОМИРСЬКИХ У КОНТЕКСТІ
ПОЛЬСЬКОГО ПОВСТАННЯ 1830-1831 РР. 404

Шеретюк Р.М. ЕТНОКОНФЕСІЙНІ ПРОЦЕСИ У СЕРЕДОВИЩІ УНІАТСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ ХОЛМЩИНИ І ПІДЛЯШШЯ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.....	415
Венгер Н. В. ЕТНІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ ХІХ СТ. ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН: НА ПРИКЛАДІ МЕНОНІТСЬКОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ТРАДИЦІЇ	424
Троян С.С. НІМЕЧЧИНА НА ШЛЯХАХ «СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ»: АДМІРАЛ А. ФОН ТІРПІЦ І ПРОГРАМА БУДІВНИЦТВА ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКОГО ФЛОТУ	444
Василюк А.В. СПІЛКИ У ПРАЗІ В 1890-1910 РОКАХ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТВОРЕННЯ МІЖЕТНІЧНОГО КЛІМАТУ	454
Бунечко С. М. АГРАРНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В ПОЛЬЩІ 1930-Х РР. КРИЗЬ ПРИЗМУ ЇЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ	464
Луцик Г. РОЛЬ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ СЛОВАЧЧИНИ У СТАНОВЛЕННІ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ (1945-1948 РОКИ).....	476
Субот О.А. ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ 1948 – 1954 РР. «СПРАВА СЛАНСЬКОГО».....	497
Філіпчук І.В. РОЛЬ ЧАСОПИСУ «LITERARNI LISTY» У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ 60-Х РОКІВ ХХ СТ.....	517
Віруцька С.В. БОЛГАРІЯ І «ПРАЗЬКА ВЕСНА» 1968 РОКУ	521

Жулканич Н., Безега Т.
ОСОБЛИВОСТІ АГРАРНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ
В РУМУНІЇ (80-90-і рр. ХХст.)..... 532

Санжаревський О.І.
ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ ВЗАЄМИН
РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ З КРАЇНАМИ БАЛТІЇ
В 90-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ..... 541

ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРІОГРАФІЇ

Савчук П.О.
НАУКОВА ШКОЛА
«ІСТОРІЯ СЛОВ'ЯНСЬКИХ НАРОДІВ»..... 550

Грипич С.Н.
ПОСТАТЬ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
У КОНТЕКСТІ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ
ТА КНИЖКОВОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ..... 561

Деміроглу Х.
ІСТОРИЧНІ МАТЕРІАЛИ ПРО ВОЛЗЬКИХ БУЛГАР..... 570

Синяк І.Л.
ФОРМУЛЯРИ ВИКОНАВЧОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ
ВІЙСЬКА ЗАПОРОЗЬКОГО НИЗОВОГО
В ДОБУ НОВОЇ СІЧІ..... 588

Постоловський Р.М.
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ
НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНИХ ТРАДИЦІЙ У
ДЕРЖАВОТВОРЕННІ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ..... 599

Казначеева Л.М.
ДЖЕРЕЛА ДО ВИВЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ВОЛИНСЬКОГО ДВОРЯНСЬКОГО ЗІБРАННЯ..... 635

Троян П.С.
АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ
НІМЕЦЬКОГО КОЛОНІАЛІЗМУ..... 644

Кузьменко Л.І. ЛИСТУВАННЯ ВАСИЛЯ ДОМАНИЦЬКОГО ЯК ДЖЕРЕЛО ДЛЯ РЕКОНСТРУКЦІЇ ЙОГО СТОСУНКІВ З РОДИНОЮ	649
Шатрова М.Б. ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ УКРАЇНИ В ГАЛУЗІ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА КІНЦЯ ХІХ — 30-Х РР. ХХ СТОЛІТТЯ: ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ.....	661
Багрій Т.М. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ЗМІНИ ЧЕХОСЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ (1918 – 1938 РР.) У СУЧАСНИХ ІСТОРІОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ ЧЕХІЇ.....	672
Підберезних І.Є. ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ США У ДАЛЕКОСХІДНОМУ РЕГІОНІ (1945-1991 роки): ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ.....	683
Хмельницький Б. І. СУСПІЛЬНО ЗОРІЄНТОВАНІ ДОКУМЕНТИ ІЄРАРХІЇ РИМО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В УКРАЇНІ.....	702
Заглинська Л.В. ФІЛОСОФІЯ ЕКОНОМІКИ: ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПЦІЙ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ	710
Трачук Л. НАУКОВА РОЗРОБКА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕХНІКИ В БІБЛІОГРАФІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В ІСТОРИЧНОМУ РОЗРІЗІ	719
Остапчук Ю.А. ІСТОРІОГРАФІЯ ВИЗНАЧЕННЯ ТРАДИЦІЙНИХ БІБЛІОТЕЧНИХ КАТАЛОГІВ.....	733
Полянський О. БИТВИ ЗА ІСТОРІЮ УКРАЇНИ: ВІД ПОСТМОДЕРНІСТСЬКИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ ДО ПРЯМОЇ УКРАЇНОФОБІЇ	744
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	770

Наукове видання

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Наукові записки

Рівненського державного гуманітарного університету

Збірник наукових праць

Випуск 21

Відповідальний за підготовку збірника до видання – *С. С. Троян*

Технічне редагування – *колектив філологів кафедри методики викладання культури української мови РДГУ*

Комп'ютерна верстка – *О. Ю. Третьяк, В. Б. Самсонюк*

Обкладинка – *Г. В. Волохов*

Фото – *В. Ю. Ричко*

Підписано до друку 10.06.2011 р.

Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсет. Друк різнографічний.

Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. 42,3.

Тираж 300. Зам. №105/1

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 21. – Рівне: О.Зень, 2011. – 781с.

ISBN 978-617-601-015-9

Видавець О.Зень
Свідоцтво РВ №26 від 6 квітня 2004 р.
пр.Кн.Романа, 9/24, м.Рівне, 33022
тел.: 0-362-24-45-09; 0-67-36-40-727
E-mail: olegzen@ukr.net

Віддруковано засобами різнографічного друку
Друк: ПП І. О. Самборський
вул. Толстого, 3, м. Рівне, 33028
тел.: 0-362-22-41-20